

РОЗДІЛ 2 ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

УДК 371.27:811.111

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2019.10.10>

МОВНА СЕРТИФІКАЦІЯ ЯК ОДИН ЗІ СКЛАДНИКІВ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ БІЛІНГВАЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ЕМІ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

LANGUAGE CERTIFICATION AS A CONSTITUENT PART OF IMPLEMENTATION OF BILINGUAL EDUCATION AND EMI IN TERTIARY EDUCATION

Бортник С.Б.,

orcid.org/0000-0003-0285-1784

*асистент кафедри іноземних мов для природничих факультетів
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

Вища освіта приділяє значну увагу інтернаціоналізації, що базується також і на технології білінгвального навчання. Рівні володіння англійською мовою – як студентів, так і викладачів – є важливим фактором у процесі реалізації білінгвальної освіти, і міжнародна сертифікація набуває рис невід’ємного складника цього процесу. Рішення щодо вибору міжнародного тесту треба приймати дуже виважено, беручи до уваги всі аспекти, враховуючи специфіку та спрямування іспитів, а також такі практичні питання, як вартість, дати складання, швидкість отримання результатів іспиту та сертифіката, термін дії сертифіката та доступність матеріалів для підготовки. Найпопулярнішими іспитами з академічної англійської мови є TOEFL та його британський аналог IELTS, але іспити такого типу мають обмежений термін дії – більшість сертифікатів дійсні лише протягом двох років. Основною відмінною рисою сертифікатів іспитів із загальної англійської є безстроковість, а також поділ на рівні: сертифікати із загальної англійської підтверджують володіння мовою на певному рівні за шкалою CEFR. Тест APTIS – це розроблений Британською Радою онлайн-іспит, що має міжнародний стандарт. APTIS використовують у комерційних та освітніх організаціях, державних та громадських закладах по всьому світі. Адміністрування іспиту повністю автоматизовано (включаючи генерацію пароля, формування звітів та друку сертифікатів). Потенціал використання APTIS в освітній сфері визначає його як один із найбільш зручних, доступних та прийнятних інструментів оцінювання рівня володіння англійською мовою. Детальний аналіз європейського дослідження та залучення до загальноєвропейських стандартів є критично важливими та необхідними.

Ключові слова: міжнародні іспити (тести), міжнародні стандарти, рівень володіння англійською мовою, сертифікат, класифікація, інтернаціоналізація, APTIS.

Higher education pays great attention to internationalization which is based on a bilingual methodology as well. The English language proficiency levels of both students' and teachers' are a crucial factor in bilingual education implementation, and language certification becomes a constituent part of this process. The choice of the international test should be made very carefully, taking into consideration all aspects, keeping in mind specifics of exams alongside with such practical questions as prices, dates of exams, terms of getting results and certificates, validity of the certificate and availability of the preparation materials. The most popular exams in academic English are TOEFL and its British counterpart IELTS, but such exams have a limited validity, most of them are valid for only two years. A distinguishing feature of certificates in general English is their unlimited validity, and level subdivision: such certificates confirm English language proficiency of a certain level, according to CEFR scale. APTIS test is an online international standard exam developed by British Council. APTIS is used in commercial and educational organizations as well as state and non-governmental ones all over the world. Exam administration is completely automated (including password generation up to certificate printing). Potential of APTIS use in educational sphere makes it one of the most convenient, affordable and acceptable tools to evaluate English language proficiency level. Profound analyses of the European experience and acceptance of common European standards are of utmost importance.

Key words: international exams (tests), international standards, English language proficiency level, certificate, classification, internationalization, APTIS.

Постановка проблеми. Україна є частиною світового економічного простору, поступова глобалізація та інтеграція країни впливають на співробітництво в усіх сферах діяльності – культурній, освітній та інших, вимагаючи підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів. Відповідно, зростає міжнародна академічна мобільність нау-

ковців, викладачів, студентів. З огляду на вимоги сьогодення, відбувається процес створення нової системи освіти, що зорієнтована на приєднання до світового освітнього простору. Заклади вищої освіти у співпраці з міжнародними організаціями приділяють значну увагу інтернаціоналізації освіти [1], що базується також і на технології

білінгвального навчання. Рівні володіння англійською мовою – як студентів, так і викладачів – є важливим фактором у процесі реалізації білінгвальної освіти, і міжнародна сертифікація набуває рис невід’ємного складника цього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питаннями якості мовної освіти займалися як вітчизняні, так і зарубіжні методисти та науковці. Серед вітчизняних дослідників Т. Маслова, Т. Кравчина, О. Копил та інші [2–4]. Нещодавні публікації зарубіжних дослідників щодо проблеми якості мовної освіти в основному присвячені оцінюванню навичок з англійської мови у вищій школі, розробці та впровадженню міжнародних іспитів з англійської мови в міжнародному контексті, з огляду на світові тенденції мобільності – це роботи Б. О’Саллівана, Р. Спайбі та багатьох інших [5; 6].

Зарубіжні заклади вищої освіти, різноманітні державні установи та великі корпорації вже давно поставили за вимогу документальне підтвердження знання англійської мови на одному з рівнів, визначених відповідно до Загальних рекомендацій Ради Європи з мовної освіти [7]. Таким формальним підтвердженням може слугувати, зокрема, сертифікат про складання одного з чинних міжнародних іспитів. Міжнародні екзамени сприяють універсалізації підходів до навчання та оцінювання, забезпечують мобільність в освіті як у межах країни, так і на міжнародному рівні, є джерелом мотивації до удосконалення навичок володіння мовою. Рішення щодо вибору міжнародного тесту треба приймати виважено, беручи до уваги всі аспекти, враховуючи специфіку та спрямування іспитів, а також такі практичні питання, як вартість, дати складання (можливість перескладання, через який період часу вона можлива), швидкість отримання результатів іспиту та сертифіката, термін дії сертифіката та доступність матеріалів для підготовки, але це можливо за умови обізнаності щодо видів тестів, тому що на першому етапі підготовки до складання іспиту потрібно вибрати саме той іспит, що підходить апліканту.

Постановка завдання. З огляду на актуальність проблеми та Концепцію розвитку англійської мови в університетах, оприлюднену МОН України 13 липня 2019 р., мета статті – окреслити основні риси чинних міжнародних стандартизованих іспитів з англійської мови, проаналізувати та порівняти їхні особливості.

Виклад основного матеріалу. Англійська мова як мова-посередник є зростаючою глобальною тенденцією, що особливо помітно в сфері вищої освіти. У навчальному процесі з викорис-

танням білінгвальної освіти та ЕМІ сама англійська мова не є метою навчання, вона є просто робочою мовою, що вимагає певного рівня знань всіх учасників процесу. Заклади вищої освіти розробляють прийнятні стратегії та напрями, беручи за основу численні напрацювання зарубіжних методистів. Білінгвальна освіта може бути імплементована завдяки застосуванню CBI (Content-based Instruction), CBLT (Content-based Language Teaching), TBE (Transitional Bilingual Education), Sheltered subject-matter instruction, WAC (Writing Across Curriculum), EMI (English as a Medium of Instruction), CLIL (Content and Language Integrated Learning) [8–10], реалізація курсу може бути здійснена викладачем-предметником, за умови володіння іноземною мовою на рівні не нижче за B2 (шкала CEFR). Отже, виникає потреба в об’єктивному, надійному, швидкому, всеохоплюючому та універсальному оцінюванні рівня володіння англійською мовою.

Потреба в уніфікації рівнів знання мови виникла давно, ще в 1989 р. Кембріджським університетом (University of Cambridge, UK) та Університетом Саламанки (Universidad de Salamanca, Spain) була створена Європейська асоціація тестологів (інші варіанти перекладу – мовних експертів, екзаменаційних рад, розробників мовних тестів) – ALTE (The Association of Language Testers in Europe) з метою приведення їх методів тестування до єдиного стандарту. Нині асоціація складається з 34 учасників, що представляють 25 європейських мов, а також 58 афілійованих інституцій по всьому світі.

Завданням ALTE була і залишається розробка уніфікованих стандартів тестування з чітким розподілом компетенцій по рівнях володіння мовою, які, своєю чергою, поділені на 4 сфери: *загальна іноземна мова, туризм, робота та навчання*. Нині цей стандарт має чітко визначені рівні (Elementary, Lower Intermediate, Upper Intermediate, Lower Advanced, Upper Advanced), і саме він слугував основою для CEFR (Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти) [7]. Відповідно, була розроблена система рівнів володіння іноземною мовою та систематизований детальний опис цих рівнів:

Рівень А – елементарне володіння (елементарний користувач, Basic User): A1 Рівень виживання (інтродуктивний, Breakthrough) та A2 Передпороговий рівень (середній, Waystage).

Рівень В – самостійне володіння (незалежний користувач, Independent User): B1 Пороговий рівень (рубіжний, Threshold) та B2 Пороговий просунутий рівень (Vantage).

Рівень С – вільне володіння (досвідчений користувач, Proficient User): C1 Рівень професійного володіння (автономний, Effective Operational Proficiency) та C2 Рівень досконалого володіння мовою (компетентний, Mastery).

Розроблений широкий діапазон *стандартизованих тестів з англійської мови*, які використовують у всьому світі для різних цілей. Усі тести оцінюють знання за ключовими видами мовленнєвої діяльності – “Listening”, “Speaking”, “Reading”, “Writing”, а також включають модуль “Grammar/Vocabulary/Use of English”. Відповідно, за спрямуванням міжнародні тести поділяють на іспити з **академічної англійської** (*Academic English*), іспити з **ділової англійської** (*Business English*) та іспити із **загальної англійської** (*General English*).

Найпопулярнішими іспитами академічного спрямування є **TOEFL** та його британський аналог **IELTS**. **IELTS** (International English Language Testing System) – це іспит, що був започаткований у 1990 р. для іноземців, які бажають отримати освіту або стажуватись у Великобританії, Австралії, Новій Зеландії. Аплікантам варто звернути увагу на особливості завдань із модуля «Письмо» – одне із завдань передбачає інтерпретацію даних: опис графіка, діаграми, схеми, табличних даних тощо. Необхідний об’єм вокабуляра для успішного проходження тесту – 4000 слів. У модулі «Читання» пропонуються тексти, передусім, академічного спрямування, вони мають відповідну стилістику та містять властиву таким текстам лексику. Сертифікат тесту дійсний два роки. **TOEFL** (Test of English as a Foreign Language) орієнтований на американську англійську, необхідно розумітись на лексичних та граматичних тонкощах, мінімальний необхідний об’єм вокабуляра – 3500 слів. Тест може проводитись як у паперовому, так і комп’ютерному варіантах, але як тест з академічної англійської він має обмежений термін дійсності – лише два роки.

Ключовими характеристиками сертифікатів з **академічної англійської мови** є: *специфічний, академічно спрямований зміст* – більшість комунікативних ситуацій пов’язані з освітою та навчанням; *відсутність рівнів і прохідного балу* – іспити з академічної англійської зазвичай оцінюють за шкалою, що відображає рівень володіння англійською (тобто апліканту не потрібно попередньо обирати рівень); *обмежений термін дії* – більшість сертифікатів дійсні лише протягом двох років, потім треба повторно скласти іспит.

Іспити з **ділової англійської мови** (*Business English*): низку сертифікатів із ділової англійської

пропонує Лондонська торгово-промислова палата (LCCI – London Chamber of Commerce and Industry), також є **BULATS** (Business Language Testing Service) та **BEC** (Business English Certificate), **EFB** (English for Business), **WEFT** (Written English for the Tourism Industry), **ICFE** (International Certificate in Financial English), **ILEC** (International Legal English Certificate), **TOLES** (Test of Legal English Skills).

До іспитів із **загальної англійської мови** (*General English*) належать: **APTIS** (British Council), **KET**, **PET**, **FCE**, **CAE**, **CPE** (Cambridge ESOL), **PTE** (Pearson Test of English), Pearson **EDEXCEL** (English as a Second language), Integrated Skills in English (**ISE**).

Відмінними рисами сертифікатів іспитів із загальної англійської мови є *безстроковість*, тобто сертифікат має необмежений термін дії, не потрібно перескладати іспит за 2–3 роки; а також *поділ на рівні*, адже сертифікати із загальної англійської підтверджують володіння мовою на певному рівні згідно з CEFR, який треба обрати до того, як відбудеться реєстрація на іспит.

Тест **APTIS** – це розроблений Британською Радою онлайн-іспит, що дає змогу визначити рівень знань співробітників, викладачів та студентів відповідно до міжнародної шкали CEFR та має міжнародний стандарт. Іспит **APTIS** позиціонується як інноваційний інструмент оцінювання рівня володіння англійською мовою в міжнародному контексті, це «тестування з англійської на перспективу» або «іспит для людей із далекоглядним мисленням» (forward thinking English testing) [5; 8; 11]. **APTIS** розглядається як одне з найбільш гнучких та доступних рішень на ринку – можна вибирати ті модулі, які необхідні організації/роботодавцю, наприклад, тільки модулі «Говоріння» та «Слухання» для тих, чия діяльність пов’язана з усною комунікацією. **APTIS** з’явився на ринку освітніх продуктів зовсім недавно – у 2013 р., це найновіший із міжнародних тестів на поточний момент.

Україна широко долучилась до застосування іспиту **APTIS** у мовній сертифікації у процесі реалізації масштабного міжнародного проекту Британської Ради «Англійська мова для університетів» серед ВНЗ різних регіонів України (“The English for Universities Project”) [12; 13]. Опубліковані результати дослідження представників Британської Ради підтвердили ефективність застосування цього тесту [12; 13]. **APTIS** використовують у комерційних та освітніх організаціях, державних та громадських закладах по всьому світі. Тест входить до переліку МОН як

один із рекомендованих міжнародних іспитів на знання англійської мови з метою отримання наукових звань, що робить його досить затребуваним у сфері вищої освіти [14]. Зазначений тест допоможе спростити процес набору нових співробітників, мотивувати всіх учасників робочого або навчального процесу, а також оцінити необхідність розвитку певних навичок. Адміністрування іспиту повністю автоматизоване (включаючи генерацію пароля, формування звітів та друку сертифікатів).

Тест проводиться в комп'ютерному форматі, і саме комп'ютерний формат може становити особливий інтерес для студентів немовних спеціальностей та викладачів відповідних факультетів. У таких умовах сам процес підготовки до комп'ютерного формату іспиту не лише є ефективним для розвитку іншомовної комунікативної компетентності студентів, але й представляє значну дидактичну та розвивальну цінність загалом. Перевагою APTIS є можливість проведення тестування значної кількості людей за незначних витрат, завдяки надійності, *доступності* та швидкості отримання результатів. APTIS практично неможливо не скласти зовсім, у будь-якому разі, набравши певну кількість балів, аплікант отримає сертифікат зі своїм рівнем володіння мовою (від A1 до C) [15]. На сайті Британської Ради зазначається, що немає потреби в спеціальних посібниках для підготовки або складання іспиту через переважно діагностичну функцію зазначеного формату, цей фактор може бути як перевагою (що так і позиціонується), так і недоліком, оскільки досвід роботи з підготовки до тесту показав, що чітко структурований посібник із підготовки за всіма модулями може бути корисним. Якщо порівняти стандартні завдання письмового модуля FCE – написання статті, рецензії, есе або навіть оповідання (essay, article, letter, e-mail, review, story) та написання формальних листів (листа-запиту, скарги, листа роботодавцю), то основні завдання письмового модуля APTIS не настільки різноманітні – офіційний лист (official email) та лист другу, що уможливило більш позитивні результати.

Практичний досвід викладання на курсах Лінгвістичного центру ЧНУ імені Юрія Федьковича англійської мови для професорсько-викладацького складу та студентів та результати проведення міжнародного іспиту APTIS (представниками Британської Ради) вже четвертий

рік поспіль (2015–2016, 2016–2017, 2017–2018, 2018–2019 навчальні роки) засвідчив, що тест дає змогу гарантувати відповідну якість оцінювання рівня володіння англійською мовою, швидке та зручне отримання результатів, підвищення мотивації слухачів курсів. На початку навчання на курсах слухачі проходять діагностику поточного рівня володіння мовою (так званий вхідний тест); якщо вхідний рівень B1, то за два семестри навчального року (кожен семестр має 90 годин) більшість слухачів (викладачі курсів ведуть свою статистику, близько 75%) успішно складають іспит на рівень B2. Потенціал використання APTIS в освітній сфері визначає його як один із найбільш зручних, доступних та прийнятних інструментів оцінювання рівня володіння англійською мовою.

Висновки. Вимоги інтернаціоналізації вищої освіти передбачають гарантування відповідної якості мовної освіти та оцінювання англійської компетентності вітчизняного академічного середовища. Практика свідчить, що різні ВНЗ використовують різні контрольні завдання та критерії оцінювання, інколи навіть у межах одного закладу чи факультету. Саме тому аналіз європейського дослідження та залучення до загальноєвропейських стандартів є критично важливими та необхідними [16; 17]. Неможливо запровадити ЕМІ, якщо студенти (як українські, так і іноземні) не можуть слідувати викладанню матеріалу та викладачу, тому рекомендується оцінювати всіх потенційних студентів та встановлювати мінімальний цільовий рівень, як визначають у зарубіжній методичній літературі, всі сторони навчального процесу мають бути «в одному мовному човні» (“all the students are in the same linguistic boat”) Сертифікація рівнів володіння мовою сприяє підвищенню мотивації студентів, націлює студентів на конкретні результати навчання, забезпечує більш ефективну координацію ЕМІ на рівні навчального закладу. Нині є широкий вибір можливостей щодо різноманітних міжнародних іспитів, іспит APTIS розглядається як один із таких, що найбільш відповідає всім вимогам сучасних швидких та якісних змін в освіті. Рівень володіння мовою викладача також має вирішальне значення, за потреби забезпечується додаткова підготовка, завдяки сертифікації підвищується кваліфікація викладача, запроваджуються нові форми професійного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. The Internationalisation of Ukrainian Universities: the English language dimension. Kyiv : British Council. URL: http://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/2017-10-04_ukraine_-_report_h5_en.pdf (eng).
2. Міжнародні іспити та сертифікат з англійської мови. URL: <http://osvita.ua/languages/article/6126/>.

3. Люлько М.Є. Класифікація міжнародних іспитів з англійської мови за їх специфікою. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки*. 2015. Вип. 215 (1). С. 186–192. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnuu_fil.n_2015_215%281%29_29.
4. Кравчина Т.В. Класифікація міжнародних тестів та сертифікатів з англійської мови. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/3/95.pdf>
5. O'Sullivan B. APTIS Test Development Approach: Technical Report. 2015. URL: https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/tech_001_barry_osullivan_aptis_test_v5_0.pdf
6. Jo Tomlinson. Which English Language Test Is Right for You? URL: <http://Ezine Articles.com>
7. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання: д-р пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
8. Ball P., Kelly K., & Clegg J (2015). Putting CLIL into practice. Oxford : Oxford University Press.
9. Macaro E. English medium instruction: Time to start asking some difficult questions. *Modern English Teacher*. 2015. № 24 (2). Р. 4–8.
10. Dearden J (2014) English as a medium of instruction – a growing global phenomenon. *British Council*. URL: <http://www.britishcouncil.org/education/ihe/knowledge-centre/english-language-higher-education/report-english-medium-instruction>
11. English Test for Schools, Universities or Colleges. URL: <https://www.britishcouncil.org/exam/aptis/assessment/school-university>
12. The English for Universities Project. URL: <http://www.britishcouncil.org/ua/en/teach/projects/english-universities>
13. Borg S. (2019). The Impact of the English for Universities Project on ESP and EMI in Ukrainian Higher Education: Final Report. URL: http://www.britishcouncil.org/ua/sites/default/files/efu_impact_report_-_final_version_26_feb_2019.pdf
14. Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам : Наказ МОН України від 14.01.2016 р. № 13. URL: http://visnyk.chnpu.edu.ua/wpfb_dl=2674
15. English Test – Aptis. URL: <https://www.britishcouncil.org/exam/aptis>
16. Key Competence for Life Long Learning. / A European Commission, 2005. URL: <http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/basicframe.pdf>
17. Turning Education Structures in Europe. General brochure. URL: tuning.unideusto.org/2007

УДК 811.111'367.622'276.6-11:55-057.87

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2019.10-1.11>

ВИВЧЕННЯ ІМЕННИКОВИХ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ СПОЛУК

LEARNING SUBSTANTIVE TERMINOLOGICAL COMPOUNDS

Брона О.А.,

orcid.org/0000-0003-3853-334X

*асистент кафедри іноземних мов для природничих факультетів
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Статтю присвячено з'ясуванню можливості використання методів когнітивної лінгвістики для пояснення конструкції іменник + іменник україномовним студентам-геологам у рамках курсу «Англійська мова професійного спрямування». Наведено огляд проблем дослідження іменникових сполук (ІС), схарактеризовано специфіку імпліцитного та експліцитного навчання, окреслено принципи когнітивної лінгвістики, важливі з огляду на вивчення іноземної мови для спеціальних цілей. Акцент зроблено на енциклопедичному значенні слова (тобто опора на профільні знання для розуміння змісту англійських термінологічних іменникових сполук, вживаних у сфері геології), наявності зв'язку між граматику і лексичним фондом (вивчення ІС як термінів, а не як граматичного правила) та знаково-символічній природі мови (пояснення ІС шляхом графічної репрезентації). Описано хід та аналіз практичного дослідження використання іменникових сполук студентами-геологами у двох групах. Першій (експериментальній) групі правила утворення й семантика ІС пояснювали через призму когнітивної семантики, другій (контрольній) – на базі класичної методики, спираючись на морфологічні та синтаксичні моделі. Дані для аналізу включають ІС, наведені студентами в конспектах, написаних після прочитання профільних текстів або перегляду тематичних відеороликів, а також використаних у самостійно підготованих презентаціях. Отримані результати підтверджують доцільність комбінованого підходу із застосуванням як дидактичної складової частини, так і опори на семантичні аспекти геологічної термінологічної лексики. Спроба розмежувати експліцитне та імпліцитне навчання сприяє розумінню того, що набуті профільні знання допомагають адекватно формулювати термінологічні іменникові сполуки, не вивчаючи в їх прицільно в рамках нормативного курсу «Англійська мова професійного спрямування».